

ตึกแถวในภูมิทัศน์ย่านการค้าเมืองเก่านครราชสีมา กับแนวทางการอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวย่านประวัติศาสตร์ Shophouses in Nakhon Ratchasima Old Town Commercial Area with conservation guidelines to promote tourism in historical areas.

การุณย์ สุกมิตร์โยธิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา 30000

Karun Suphamityotin

Assistant Professor

Faculty of Industrial Technology, Nakhon Ratchasima Rajabhat University,
Nakhon Ratchasima, Thailand 30000

*Email: karun_ink@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะสถาปัตยกรรมตึกแถวในย่านการค้าเมืองเก่านครราชสีมา ประเมินคุณค่าและเสนอแนวทางการอนุรักษ์โดยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับย่านในแต่ละด้าน สำนวญตึกแถวเพื่อคัดเลือกอาคารกรณีศึกษาด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง และสัมภาษณ์เจ้าของอาคาร จากนั้นจึงจัดทำเป็นแบบสถาปัตยกรรม วิเคราะห์การวางผัง การจัดพื้นที่ใช้สอย องค์ประกอบ วัสดุ โครงสร้าง และจำแนกรูปแบบตามยุคสมัย ประเมินคุณค่าพร้อมเสนอแนวทางการอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวย่านประวัติศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่าตึกแถวภายในย่านเป็นมรดกสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทั้งทางด้านสถาปัตยกรรม ด้านภูมิทัศน์ ด้านการศึกษา ด้านประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม อาคารเหล่านั้นมีศักยภาพเพียงพอที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวย่านประวัติศาสตร์ เนื่องจากมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นสะท้อนรูปแบบของแต่ละยุคสมัย ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญ ในการนำเรื่องราวเกี่ยวกับอาคารและวิถีชีวิตดั้งเดิมภายในย่านการค้าเก่าที่เจริญรุ่งเรืองมาเป็นจุดขาย อีกทั้งอาคารแต่ละหลังตั้งอยู่บนเส้นทางเชื่อมต่อกับศาสนาคารและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ จึงสามารถพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวโดยการเดินชมเมืองได้ การอนุรักษ์ตึกแถวภายในย่าน มี 5 แนวทาง ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนักให้เห็นคุณค่าและรณรงค์ให้เกิดการอนุรักษ์ 2) การให้ความรู้กับเจ้าของอาคารเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพื่อควบคุมสภาพแวดล้อม ป้องกันการเสื่อมสภาพและ เสริมความมั่นคง 3) การสร้างทางเลือกในการอนุรักษ์ โดยการปรับเปลี่ยนการใช้งานอย่างเหมาะสม 4) การกำหนดนโยบายด้านการอนุรักษ์จากหน่วยงานราชการ เพื่อสร้างความเป็นระเบียบสวยงาม ส่งเสริมอัตลักษณ์ความเป็นย่านการค้าเก่า 5) การส่งเสริมให้อาคารภายในย่านเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้อาคารถูกเก็บรักษาได้อย่างมีประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: ตึกแถว, ย่านการค้าเมืองเก่านครราชสีมา, ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์, แนวทางการอนุรักษ์

Abstract

This article aims to study the architectural characteristics of shophouses in Nakhon Ratchasima old town commercial area, assess their value, and propose conservation approaches. The study methodology involved collecting data about various aspects of the district, surveying shophouses to select case study buildings through purposive sampling, and interviewing building owners. Subsequently, architectural drawings were produced, analyzing the layout, spatial organization, components, materials, structure, and classifying styles according to historical periods. The study also evaluated the buildings' significance and proposed conservation strategies to

promote tourism in the historical district. The findings reveal that the shophouses within the district represent valuable architectural heritage, possessing significance in terms of architecture, landscape, education, history, and cultural arts. These buildings demonstrate sufficient potential to enhance heritage tourism due to their distinctive architectural features that reflect the styles of different eras. This presents a crucial asset for showcasing narratives about the buildings and traditional lifestyles within the once-thriving old commercial district as a unique selling point. Furthermore, each building is situated along routes connecting to religious buildings and historically significant sites, enabling the development of walking tour routes for urban sightseeing. The study proposes five approaches for conserving the district's shophouses: 1) Raising awareness of their value and promoting conservation efforts. 2) Educating building owners about conservation practices to control the environment, prevent deterioration, and enhance structural stability. 3) Creating conservation alternatives through appropriate renovations. 4) Establishing conservation policies by government agencies to ensure aesthetic orderliness and reinforce the identity of the old commercial district. 5) Promoting the integration of old buildings within the district as part of tourism activities so that the building can be preserved economically.

Keywords: shop houses, Nakhon Ratchasima old town commercial area, historical tourism, conservation guidelines.

Received: March 1, 2024; **Revised:** August 6, 2024; **Accepted:** September 12, 2024

1. บทนำ

ย่านการค้าเมืองเก่านครราชสีมา ได้แก่ ย่านถนนโพธิ์กลาง ย่านถนนจอมพล และย่านถนนราชดำเนิน-ถนนชุมพล มีประวัติการตั้งถิ่นฐานยาวนานต่อเนื่องกันหลายร้อยปี เป็นแหล่งรวมผู้คนหลากหลายวัฒนธรรมทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ไทย จีน ชีเก้ ที่มาอยู่อาศัยและทำการค้า จึงมีมรดกทางวัฒนธรรมหลากหลายทั้งที่เป็นศาสนาคาร โบราณสถานและอาคารร้านค้าเก่าที่สะท้อนให้เห็นรูปแบบสถาปัตยกรรมแต่ละยุคสมัย ย่านดังกล่าวเป็นพื้นที่สำคัญที่เชื่อมต่อกับเมืองเก่านครราชสีมาภายในเขตคูเมือง ซึ่งผ่านเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม ตั้งแต่ก่อตั้งเมืองจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) และประตูชุมพล ซึ่งนอกจากจะเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวโคราชแล้วยังเป็นที่รับรู้ของชาวไทยและนักท่องเที่ยวว่าเป็นสัญลักษณ์ของเมืองนครราชสีมา พื้นที่ดังกล่าวเปรียบเสมือนลานคนเมืองที่รองรับการจัดกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมตลอดทั้งปี ปัจจุบันย่านการค้าเหล่านี้กำลังประสบปัญหาความขบเซาในการประกอบธุรกิจเนื่องจากหลายสาเหตุ เช่น ที่จอดรถไม่เพียงพอ พฤติกรรมการจับจ่ายใช้สอยของคนเมืองเปลี่ยนไปโดยหันไปซื้อสินค้าและใช้บริการในห้างสรรพสินค้าที่ครบวงจรสะดวกต่อการเข้าถึงซึ่งกระจายอยู่ตามชานเมือง ส่งผลให้บางร้านค้าปิดกิจการและประกาศขายตึก นอกจากนี้ยังมีปัญหาการเสื่อมสภาพ การปล่อยร้าง รื้อถอน และต่อเติมดัดแปลงที่ผิดเพี้ยนไปจากรูปลักษณ์เดิมของอาคารเก่า หากไม่ศึกษาสำรวจและเสนอแนวทางการอนุรักษ์แล้วจะทำให้อาคารอันทรงคุณค่าเหล่านั้นสูญหายไปและไม่หลงเหลือเค้าของความ เป็นเมืองเก่าอีกเลย อย่างไรก็ตาม คนภายในย่านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังเล็งเห็นความสำคัญของย่าน ดังจะเห็นได้จากการจัดงานถนนคนเดินช่วงเทศกาลตรุษจีนเป็นประจำทุกปีภายใต้ชื่อ “จอมพลถนนหัวมังกร” เพื่อฟื้นฟูย่านประวัติศาสตร์ให้กลับมามีชีวิตชีวามากขึ้น รวมถึงโครงการนำสายไฟฟ้าลงใต้ดิน การตกแต่งพื้นที่ที่ตรอกสำราญจิตเป็นสตรีทอาร์ต ซึ่งจะช่วยเสริมให้อาคารมีความโดดเด่น สร้างภูมิทัศน์สวยงามเป็นระเบียบเหมาะแก่การเดินชมเมือง อีกทั้งยังมีผู้ประกอบการรุ่นใหม่ที่ปรับเปลี่ยนพื้นที่ภายในอาคารเก่าเป็นร้านอาหารและเครื่องดื่มโดยเน้นการสัมผัสบรรยากาศเมืองเก่า ดังนั้น การอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาย่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์จากต้นทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่เป็นอีกแนวทางหนึ่ง ที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้และเยี่ยมชม การรวบรวมข้อมูลมรดกสถาปัตยกรรมภายในย่านโดยเฉพาะตึกแถว เพื่อศึกษาพัฒนาการจากอดีตจนถึงปัจจุบันและการประเมิน

คุณค่าจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์ ผลสรุปที่ได้จากการศึกษานอกจากจะเป็นฐานข้อมูลสำหรับการเรียนรู้เพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแล้วยังทำให้เห็นถึงศักยภาพที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวย่านประวัติศาสตร์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

ศึกษาลักษณะสถาปัตยกรรมตึกแถวในย่านการค้าเมืองเก่านครราชสีมา ประเมินคุณค่าและเสนอแนวทางการอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวย่านประวัติศาสตร์

3. วิธีดำเนินงานและกรอบแนวคิดการศึกษา

การศึกษานี้เริ่มจากการเก็บข้อมูลย่านการค้าเมืองเก่านครราชสีมา ทั้งประวัติการตั้งถิ่นฐานและพลวัตการเปลี่ยนแปลงของย่านจากหนังสือ งานวิจัย บทความ แผนที่และภาพถ่ายทางอากาศ จากนั้นจึงกำหนดพื้นที่ศึกษาซึ่งมีขอบเขตตั้งแต่ช่วงปลายถนนโพธิ์กลางไปจนถึงตอนกลางของถนนจอมพลเนื่องจากมีมรดกทางสถาปัตยกรรมหลากหลาย ทั้งศาสนาของแต่ละกลุ่มวัฒนธรรม อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีซึ่งเป็นลานคนเมืองที่มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมากและมีการจัดกิจกรรมตลอดทั้งปี โดยเฉพาะการจัดงานถนนคนเดินช่วงเทศกาลตรุษจีน บริเวณดังกล่าวจึงมีศักยภาพเพียงพอในการส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมต่อการท่องเที่ยวด้วยการเดินชมเมือง วิถีชีวิต และอาคารร้านค้าหลากหลายรูปแบบที่สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญของเมืองที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย ตั้งแต่ยุคหลังเปิดบริการเส้นทางรถไฟสายกรุงเทพฯ-นครราชสีมา (สมัย ร. 5) ยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (สมัย ร. 7) ซึ่งมีการสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี จนถึงยุคสงครามเวียดนามที่เปิดให้บริการถนนมิตรภาพในปี พ.ศ. 2500 การเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาดังกล่าวส่งผลให้เกิดอาคารร้านค้าตามสมัยนิยมที่มีความเด่นชัดทั้งด้านรูปแบบ เทคโนโลยีการก่อสร้าง วัสดุและองค์ประกอบอาคาร ทั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะตึกแถวเนื่องจากเป็นอาคารร้านค้าที่มีมากที่สุดในย่านและมีรูปแบบหลากหลาย มีหลักฐานด้านประวัติการก่อสร้างและการเป็นต้นกำเนิดกิจการที่ชัดเจน จึงมีศักยภาพเพียงพอในการส่งเสริมภูมิทัศน์เมืองเก่าและพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวได้ ตึกแถวกรณีศึกษามีทั้งหมด 9 หลัง ซึ่งถูกคัดเลือกแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากเกณฑ์ 2 ด้าน คือ 1) ความโดดเด่นทางสถาปัตยกรรมที่เป็นตัวแทนด้านรูปแบบของแต่ละยุคสมัย ซึ่งมีวัสดุและเทคโนโลยีการก่อสร้างเฉพาะที่สะท้อนให้เห็นถึงวิทยาการก่อสร้างในช่วงเวลานั้น 2) ประวัติของอาคารมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและพัฒนาการของย่าน จากนั้นจึงสำรวจรังวัดถ่ายภาพและสัมภาษณ์เจ้าของอาคารเกี่ยวกับประวัติการก่อสร้าง การใช้งาน การประกอบกิจการ การต่อเติมหรือปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอยเพื่อนำมาจัดทำเป็นแบบสถาปัตยกรรม โดยวิเคราะห์การจัดพื้นที่ใช้สอย การวางผัง องค์ประกอบ วัสดุ โครงสร้าง และจำแนกรูปแบบตามยุคสมัยโดยอ้างอิงกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พร้อมทั้งประเมินคุณค่า วิเคราะห์ศักยภาพและปัญหาที่เกิดขึ้น เสนอแนวทางการอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวย่านประวัติศาสตร์ตามเกณฑ์มาตรฐานการอนุรักษ์อาคาร

การอนุรักษ์อาคารคือการรักษาคุณค่าของสถาปัตยกรรมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เช่น การใช้สอย ลักษณะสถาปัตยกรรมที่ผู้ใช้งานจับต้องได้ สุนทรียภาพ คุณค่าทางจิตใจ ความหมาย ความทรงจำที่สถาปัตยกรรมนั้นมีต่อชุมชน กลุ่มคน หรือปัจเจกบุคคล อาคารทรงคุณค่าเป็นมรดกสถาปัตยกรรมที่จำเป็นต้องได้รับการอนุรักษ์ให้สามารถส่งผ่านไปยังอนุชนรุ่นหลัง เนื่องจากคุณค่านั้นอาจเสื่อมไปตามธรรมชาติหรือถูกทำลายด้วยการกระทำของมนุษย์ โดยเฉพาะการซ่อมแซมที่ไม่ถูกต้องตามหลักการอนุรักษ์ รวมถึงอาจเสื่อมไปด้วยการสูญเสียความรู้ความเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อและค่านิยม ดังนั้น การอนุรักษ์จึงจำเป็นต้องพิจารณาคุณค่าของมรดกให้ครบถ้วนเพื่อให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การทำความเข้าใจ กำหนดลักษณะและขอบเขตของสถาปัตยกรรมที่จะอนุรักษ์ 2) กำหนดคุณค่าของสถาปัตยกรรมนั้นเพื่อให้สามารถกำหนดเป้าหมายของการอนุรักษ์ 3) จำแนกประเภทของสถาปัตยกรรมเพื่อนำไปสู่การวางแผนการอนุรักษ์ที่เหมาะสม 4) กำหนดขั้นตอนการอนุรักษ์โดยวางแผนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการรักษาคุณค่าของสถาปัตยกรรม (เสาวลักษณ์ พงษ์ธา โปษะนันท์, 2565; 35-36) ทั้งนี้ การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมควรได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

การปรับปรุงอาคารควรอยู่บนพื้นฐานการอนุรักษ์ ซึ่งมีความเข้มข้นของการแทรกแซงแตกต่างกันตามสาเหตุของการเสื่อมโดยมีการแทรกแซงให้น้อยที่สุด การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมแบ่งเป็น 7 ระดับ ได้แก่ 1) การป้องกันการเสื่อมสลายโดยควบคุมสภาพแวดล้อม 2) การสงวนรักษาสภาพปัจจุบันให้คงอยู่ซึ่งการซ่อมแซมจะทำเมื่อมีความจำเป็นในการป้องกันการทรุดโทรมที่จะเกิดขึ้น 3) การเสริมความมั่นคง โดยใส่วัสดุเชื่อมประสานหรือรับน้ำหนักในโครงสร้างจริงเพื่อให้โครงสร้างนั้นคงทน โดยคำนึงถึงการรักษาระบบและรูปทรงของโครงสร้างเดิมซึ่งจะต้องไม่ทำลายหลักฐานทางประวัติศาสตร์ 4) การปฏิสังขรณ์ให้กลับสู่ความสมบูรณ์ชัดเจน โดยดำเนินการบนพื้นฐานของความเคารพรูปแบบและวัตถุดั้งเดิม การเปลี่ยนชิ้นส่วนที่ผุพังหรือสูญหายต้องกลมกลืนกับโครงสร้างทั้งหมดและแสดงให้เห็นความแตกต่างจากของเดิม 5) การฟื้นฟูสภาพ โดยเปลี่ยนการใช้งานอาคารเดิม ซึ่งเป็นแนวทางที่จะทำให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์และสุนทรียภาพถูกรักษาได้อย่างมีประโยชน์ทางเศรษฐกิจ 6) การสร้างชิ้นส่วนใหม่ ทดแทนชิ้นส่วนที่หายหรือเสื่อมสภาพไป ส่วนใหญ่เป็นสวดลายประดับที่ทำให้เกิดความงาม 7) การสร้างใหม่ โดยใช้วัสดุใหม่ทดแทนของเก่าที่ถูกทำลายไป การดำเนินการจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักฐานที่เที่ยงตรง (Feilden, 2003 อ้างถึงใน ปราณอม ตันสุขานันท์, 2559; 32-35)

4. พลวัตเมืองนครราชสีมาที่ส่งผลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวในย่านการค้าเก่า

เมืองนครราชสีมาในยุคก่อตั้ง (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2217 สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แห่งกรุงศรีอยุธยา) มีบทบาทเป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างหัวเมืองภาคอีสานกับเมืองหลวง ย่านการค้าดั้งเดิมของเมืองยุคแรกมี 2 ย่าน ได้แก่ ย่านถนนโพธิ์กลางที่อยู่นอกกำแพงเมืองฝั่งทิศตะวันตกของประตูชุมพลซึ่งเป็นเส้นทางหลักสำหรับเดินทางไปเมืองหลวง และย่านถนนจอมพลที่อยู่ภายในกำแพงเมืองฝั่งทิศตะวันออกตั้งแต่ประตูชุมพลไปจนถึงศาลหลักเมือง ร้านค้ายุคแรกมีลักษณะเป็นโรงเรือนก่อสร้างด้วยวัสดุธรรมชาติที่ทำไผ่ในท้องถิ่น ทั้งนี้ หลวงพัฒนพงศ์ภักดี (ทิม สุขยางค์) ได้บันทึกสภาพย่านถนนโพธิ์กลางใน ปี พ.ศ. 2418 (ช่วงต้นสมัย ร. 5) ไว้ว่า “ร้านค้าส่วนใหญ่เป็นตึกพาเผ่างหลังคามุงแฝกบางหลังเป็นตึกดิน” (ไทยวัฒนาพานิช, 2541) นับตั้งแต่เปิดให้บริการเส้นทางรถไฟสายกรุงเทพฯ-นครราชสีมา ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2443 เป็นต้นมา ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของย่านการค้าแนวถนนโพธิ์กลางจนถึงสถานีรถไฟนครราชสีมา การเดินทางไปยังเมืองหลวงที่สะดวกขึ้นด้วยรถไฟเป็นปัจจัยหลักที่นำวัสดุและเทคโนโลยีการก่อสร้างสมัยใหม่เข้าสู่เมืองนครราชสีมา โดยเฉพาะแผ่นสังกะสีที่นิยมนามุงหลังคาอาคารร้านค้ากันอย่างแพร่หลาย ลูอิส ไวลเลอร์ ได้บันทึกไว้ใน ปี พ.ศ. 2447 ว่า “โคราชเป็นเมืองทันสมัย สามารถเห็นอิทธิพลของรถไฟได้ชัดเจนจากการที่ผู้คนหันมานิยมใช้แผ่นสังกะสีแทนหลังคามุงหญ้าที่เคยใช้กันมาแต่เดิม (รังสิมา กุลพัฒน์ และคณะ, 2562) ต่อมาในปี พ.ศ.2456 (สมัย ร. 6) มีการผลิตปูนซีเมนต์ใช้เองภายในประเทศเพื่อตอบสนองการใช้งานที่เพิ่มขึ้นและลดการนำเข้าจากต่างประเทศ (ปูนซีเมนต์ไทย จำกัด, 2566) ทำให้เกิดกระแสนิยมการใช้กระเบื้องมุงหลังคาตึกแถวและปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการก่อสร้างใหม่ทั้งในงานโครงสร้างและการตกแต่งโดยใช้ปูนซีเมนต์แทนปูนสอแบบเดิม ชาวเมืองนิยมสร้างตึกแถวสโตนโคโลเนียลกันมากขึ้น ซึ่งเป็นรูปแบบที่นิยมกันอย่างแพร่หลายช่วงยุคอาณานิคมโดยผสมผสานวัฒนธรรมตะวันตกเข้ากับท้องถิ่นทั้งวัสดุ โครงสร้าง และการตกแต่ง หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง (สมัย ร.7) รัฐบาลได้สร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) หน้าประตูชุมพลในปี พ.ศ.2477 ประกอบกับในช่วงนั้นหน่วยงานราชการท้องถิ่นได้รื้อกำแพงเมืองบางส่วนโดยนำวัสดุไปสร้างถนนและถมคูเมืองเพื่อสร้างโครงข่ายการคมนาคม คงเหลือแต่เพียงประตูชุมพลที่ไม่ถูกทำลาย พร้อมทั้งตัดถนนชุมพลและถนนราชดำเนินคู่ขนานคูเมืองฝั่งทิศตะวันตก ส่งผลให้บริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่เปิดโล่งเชื่อมต่อกันระหว่างย่านการค้าเก่าทั้ง 2 ย่านคือ ถนนจอมพลและถนนโพธิ์กลาง อีกทั้งยังช่วยเพิ่มพื้นที่ว่างรองรับการเติบโตด้านเศรษฐกิจ ทำให้อาคารร้านค้าเกิดขึ้นมากมายมีทั้งห้องแถวไม้ 1-2 ชั้น และตึกแถวความสูง 2-3 ชั้น

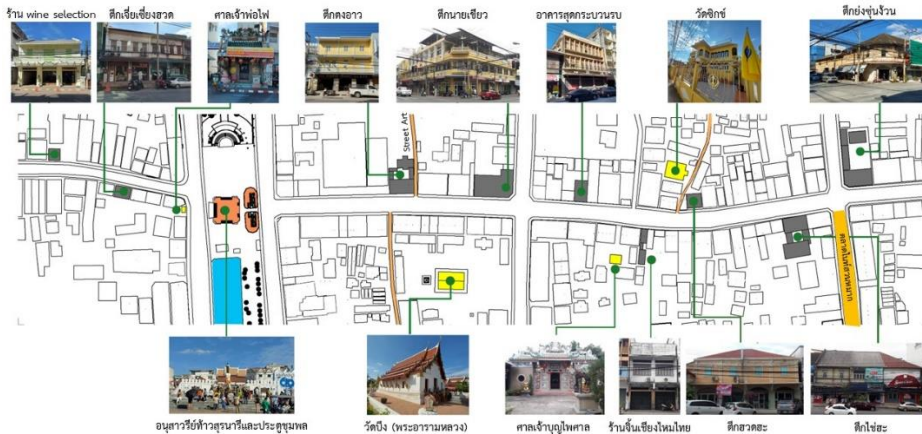
ภายหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2482-2488) เป็นช่วงแห่งการฟื้นฟูเศรษฐกิจและพัฒนาเมือง เทศบาลนครราชสีมาได้สร้างตลาดใหม่ขึ้นหลายแห่ง โดยเฉพาะตลาดเทศบาล 1 ซึ่งสร้างในปี พ.ศ. 2496 เพื่อเป็นศูนย์กลางการค้าแห่งใหม่ของเมือง (หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา, 2542) ก่อให้เกิดอาคารร้านค้า สถานบันเทิง คีรตโดยรอบตลาด ชาวเมืองนิยมสร้างตึกแถวโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก (ค.ส.ล.) สโตนโคโลเนียลซึ่งมีรูปแบบเรียบง่ายโดยการจัดเส้นสายองค์ประกอบด้วยแผงกันแดดแนวตั้งแนวนอนตามกระแสนิยมที่สอดคล้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจในช่วงนั้นและเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมของสถาปัตยกรรม

1 อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีและประตูชุมพล

① ตำแหน่งสถานีเขต 1 (เดิม)
ปัจจุบันปรับเป็นสวนอนุสรณ์สถานวีรกรรมท้าวสุรนารี
พื้นที่ศึกษา

■ ย่านถนนโพธิ์กลาง ■ ย่านถนนจอมพล ■ ย่านถนนราชดำเนิน ■ ย่านถนนชุมพล

16

ภาพที่ 2 อาคารกรณีศึกษา ศาสนสถาน และสถานที่สำคัญภายในย่านประวัติศาสตร์

1) ตึกสไตล์โคโลเนียล: โครงสร้างไม้-ระบบผนังรับน้ำหนัก (สร้างปลาย ร.5-ต้นร.6) ได้แก่ “ตึกย่งซุนจวน” และ “ตึกฮวดตะ” มีลักษณะเป็นตึก 2 ชั้น เสา คาน พื้น บันได ราวระเบียง และโครงหลังคาเป็นไม้ทั้งหมด ผนังภายนอกก่ออิฐเต็มแผ่น (ระบบผนังรับน้ำหนัก) หลังคาทรง ปันหย้า วัสดุผนังหลังคามีทั้งกระเบื้องว่าวและสังกะสี ความคล้ายคลึงกันของตึกแถวกลุ่มนี้คือการทำประตูหน้าร้านชั้นล่างเป็นบานเฟี้ยมตกแต่งไม้ฉลุลายรูปขลุ่ยโค้งด้านบนเหนือขลุ่ยโค้งติดกันสาดเพื่อกันแดดกันฝน ประตูภายในอาคารและหน้าต่างเป็นบานเปิดคู่ซึ่งตกแต่งช่องลมด้านบนด้วยไม้ฉลุลาย พื้นด้านหลังของชั้นบนเป็นระเบียงขนาดกว้างก่อนที่จะเข้าไปในห้องนอน ผนังด้านหน้าตกแต่งปูน ปั้นตามสไตล์ยุโรปและนิยมปั้นลวดบัวตรงหัวเสา ชอบผนังได้ขายคาและได้หน้าต่าง

2) ตึกสไตล์โคโลเนียล: โครงสร้างไม้เกือบทั้งหลัง-โครงสร้าง ค.ส.ล.(บางส่วน) ระบบผนัง รับน้ำหนัก (สร้างสมัย ร. 6) ได้แก่ “ตึกโชะตะ” และ “ตึกเจียเซียงฮวด” โครงสร้างส่วนใหญ่เป็นไม้ เช่น เสาชั้นบน คาน พื้น บันได และโครงหลังคา มีการผสมผสานโครงสร้าง ค.ส.ล.ซึ่งเป็นระบบการ ก่อสร้างใหม่เข้าไปในส่วนของเสาชั้นล่าง กันสาด ครัวกันแดดและคานฟ้า แต่ยังคงปิดล้อมอาคารด้วย ผนังก่ออิฐเต็มแผ่นเหมือนเดิม องค์ประกอบอาคารและการประดับตกแต่งมีลักษณะคล้ายกับกลุ่มแรก เช่น ประตูหน้าร้านเป็นบานเฟี้ยมตกแต่งไม้ฉลุลายรูปขลุ่ยโค้งด้านบน เหนือขลุ่ยโค้งติดกันสาดซึ่งมุงด้วย สังกะสีประตูภายในอาคารและหน้าต่างเป็นบานเปิดคู่ตกแต่งช่องลมด้วยไม้ฉลุลาย ผนังด้านหน้า ตกแต่งปูนปั้นตรงหัวเสา ทำลายปูนปั้นขลุ่ยเหนือหน้าต่างและปั้นลวดบัวใต้หน้าต่างตามสไตล์ยุโรป

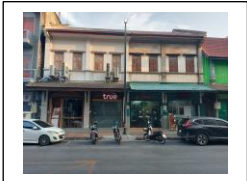
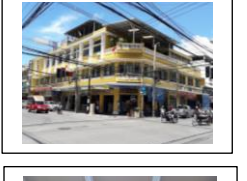
3) ตึกสไตล์โคโลเนียล: โครงสร้าง ค.ส.ล. ผนังก่ออิฐเต็มแผ่น (สร้างช่วงปลาย ร.6 -ร.7) ได้แก่ “ตึกนายเซียว” “ร้าน wine selection” และ “ตึกตงอว” โครงสร้างส่วนใหญ่เป็น ค.ส.ล. ทั้ง เสา คาน กันสาด คานฟ้า และระเบียง แต่ยังคงโครงสร้างไม้ไว้บางส่วน เช่น บันได โครงหลังคา และ พื้น (พื้นบางหลังเป็นโครงสร้าง ค.ส.ล.) ผนังภายนอกก่ออิฐเต็มแผ่น ซึ่งส่วนผนังไม่ได้ทำหน้าที่รับน้ำหนักเหมือน 2 กลุ่มแรก ความคล้ายคลึงกันของตึกแถวกลุ่มนี้คือ ประตูหน้าร้านเป็นบานเฟี้ยม ตกแต่งช่องลมด้วยการก่อปูนเป็นลายลูกกรง เหนือประตูมีกันสาดหรือระเบียงโครงสร้าง ค.ส.ล.ยื่นออกมา ประตูภายในอาคารและหน้าต่างเป็นบานเปิดคู่ตกแต่งช่องลมด้านบนด้วยบานเกล็ดไม้ บาง หลังติดช่องแสงกระจก พื้นด้านหลังของชั้นบนเป็นระเบียงขนาดกว้างโดยแต่งหัวเสาด้วยการปั้นปูน เป็นขลุ่ยโค้ง ราวระเบียงเป็นลูกกรงปูน ตกแต่งหน้าอาคารด้วยปูนปั้นตรงกันสาดและชอบได้หน้าต่าง โดยไม่นิยมทำเป็นลายเกวร้ายและลวดบัวเหมือนเดิม แต่ยังคงแสดงให้เห็นถึงกลิ่นอายของสไตล์ยุโรป

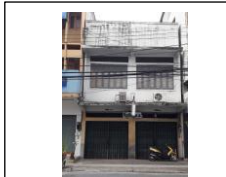
4) ตึกสไตล์โมเดิร์น: โครงสร้าง ค.ส.ล. ผนังก่ออิฐครึ่งแผ่น ได้แก่ “ร้านจีนเซียงโหมไทย” และ “ตึกสุทธระบวร” เป็นรูปแบบที่นิยมก่อสร้างในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นช่วงที่ บ้านเมืองได้รับการบูรณะตึกแถวยุคนี้เป็นอาคารสูง 2- 3 ชั้น ซึ่งนำเทคโนโลยีคอนกรีตเสริมเหล็ก (ค.ส.ล.) เข้ามาใช้ในส่วนโครงสร้าง ลักษณะทางสถาปัตยกรรมเป็นแบบสากลที่ได้รับอิทธิพล

สไตลโมเดิร์น ที่มีรูปแบบเรียบง่ายไม่ตกแต่งปูนปั้นด้านหน้าอาคารแต่นิยมจัดเส้นสายองค์ประกอบด้วยแผง กันแดดแนวตั้งและ
แนวนอน ส่วนใหญ่นิยมเขียนชื่ออาคารหรือปีที่สร้างบริเวณผนังด้านหน้าส่วนบนสุด ความคล้ายคลึงกันของตึกแถวกลุ่มนี้คือการสร้าง
เสาคาน ระเบียง กันสาดและดาดฟ้าด้วยโครงสร้าง ค.ส.ล. ทำหลังคาเพิงแหงนมุงด้วยสังกะสีซ้อนในแผงผนังที่ปิดล้อม 3 ด้าน ผนัง
ภายนอกก่ออิฐครึ่งแผ่น ส่วนบันได ฝา ประตูและหน้าต่างทำด้วยไม้ทั้งหมด ซึ่งเป็นการผสมผสานเทคโนโลยีการก่อสร้างใหม่ และเก่า
เข้าด้วยกัน ประตูหน้าร้านเป็นเหล็กยึด เหนือประตูมีช่องลมประดับลวดลายด้วยเหล็กดัด

ตารางที่ 5.1 ข้อมูลอาคารกรณีศึกษา

อาคารกรณีศึกษา	ข้อมูลอาคาร
ตึกสไตลโมเดิร์น: โครงสร้างไม้- ระบบผนังรับน้ำหนัก (สร้างปลาย ร.5 - ต้น ร.6)	
1.ตึกย่งขุนง่วน 	-วางผังแบบกลุ่มอาคารเปิดพื้นที่โล่งตรงกลาง มี 3 ส่วน ได้แก่ 1) ตึกแถว 2 ชั้น 7 คูหา: โครงสร้างภายในเป็นไม้ ผนังภายนอกก่ออิฐเต็มแผ่น หลังคาทรง ปั้นหยา มุงกระเบื้องว่าว ประตูชั้นล่างเป็นบานเฟี้ยมตกแต่งด้านบนด้วยไม้ฉลุลายรูปซุ้มโค้ง หน้าต่างบานเปิดคู่ (ทำบานเกล็ดกระทุ้งภายใน) ตกแต่งปูนปั้นลายเถาวัลย์เหนือประตูหน้าต่าง และหัวเสา กันสาดมุงสังกะสี ค้ำยันเหล็กดัด แต่งลวดบัวปูนปั้นได้ชายคา หน้าต่างและหัวเสา 2) ตึกด้านข้าง 2 ชั้น: โครงสร้างภายในเป็นไม้ ผนังภายนอกก่ออิฐเต็มแผ่น ผนังภายในเป็นไม้ หลังคาทรงปั้นหยา มุงสังกะสี แต่งลวดบัวปูนปั้นหน้าเสาและได้ชายคา ฉลุไม้ส่วนช่องลม ราว ระเบียงไม้ทำลวดลายแบบจีน 3) บ้านชั้นเดียว: โครงสร้างภายในเป็นไม้ ผนังภายนอกก่ออิฐเต็มแผ่น ผนังภายในเป็นไม้ หลังคาทรงปั้นหยา มุงสังกะสี -การใช้งานอดีต: ตึกแถวเป็นร้านขายสินค้า ตึกด้านข้างเป็นโรงงานผลิตน้ำมันตะตือ (น้ำอัดลมใน อดีต) และเต้าเจี้ยว เรือนด้านหลังเป็นบ้านเช่าครูชาวจีน -การใช้งานปัจจุบัน: ผู้เช่าตึกแถวเปิดร้านกาแฟ (ตกแต่งภายในเสริมบรรยากาศตึกเก่า) และ คลินิกเสริมความงาม -ปัญหา: ติดป้ายบังหน้าอาคาร ตึกด้านข้างและเรือนด้านหลังถูกปล่อยร้างมีสภาพทรุดโทรม
2.ตึกฮวดฮะ 	-ตึกแถว 2 ชั้น 4 คูหา ชั้นล่างเป็นร้านค้า ชั้นบนเป็นส่วนพักอาศัย มีบันไดทางขึ้นระเบียง ด้านหลัง -โครงสร้างภายในเป็นไม้(ก่ออิฐหุ้มเสาชั้นล่าง) ผนังภายนอกก่ออิฐเต็มแผ่น(ระบบผนังรับ น้ำหนัก) หลังคาปั้นหยา(เดิมมุงกระเบื้องว่าว) ตกแต่งปูนปั้นลายเถาวัลย์เหนือประตูหน้าต่าง แต่งหัวเสาแบบโรมัน(Corinthian) ทำซุ้มโค้งรอบหน้าต่าง ฉลุไม้เหนือประตู(รูปซุ้มโค้ง) แต่ง ลวดบัวได้ชายคา กันสาดโครงสร้าง ค.ส.ล. แต่งลายปูนปั้นค้ำยัน -การใช้งานอดีต: ร้านขายกระจกชื่อดังของเมือง -การใช้งานปัจจุบัน: ผู้เช่าใช้เป็นโกดังเก็บของ -เจ้าของอาคารมีแนวคิดอนุรักษ์จึงหาวัสดุซ่อมแซมด้านหน้าอาคาร -ปัญหา: ขาดการดูแลซ่อมแซมพื้นที่ภายใน สีที่ทาซ่อมแซมหลุดร่อน

อาคารกรณีศึกษา	ข้อมูลอาคาร
ตึกสโตนีโคโลเนียล: โครงสร้างไม้เกือบทั้งหลัง-ค.ส.ล.(บางส่วน) ระบบผนังรับน้ำหนัก (สร้างสมัย ร. 6)	
3.ตึกโชะยะ 	-วางผังแบบกลุ่มอาคารเปิดพื้นที่โล่งตรงกลาง มี 3 ส่วน ได้แก่ 1) ตึกแถว 2 ชั้น 6 คูหา: เสาชั้นบน คาน ตง พื้น บันได โครงหลังคา (ไม้) เสาชั้นล่าง กั้นสาด คาดฟ้า (ค.ส.ล.) ผนังก่ออิฐเต็มแผ่น หลังคาทรงปั้นหยา(เดิมมุงกระเบื้องว่าว) ประตูหน้าร้าน (เดิมเป็นบานเฟี้ยม) ฉลุไม้ตกแต่งระเบียง(รูปซุ้มโค้ง) กั้นสาดมุงสังกะสี แต่งลวดบัวปูนปั้น ได้ ชายคาและหน้าต่าง ทำลายนูนรูป Keystone เหมือนหน้าต่าง 2) บ้าน 2 ชั้น: เสาชั้นบน คาน ตง พื้น บันได โครงหลังคา (ไม้) เสาชั้นล่าง กั้นสาด คาดฟ้า (ค.ส.ล.) ผนังก่ออิฐเต็มแผ่น หลังคาทรงปั้นหยา(เดิมมุงกระเบื้องว่าว) ประตูบานเฟี้ยม-บานเปิดคู่ (ไม้) ฉลุไม้ตกแต่งระเบียง (รูปซุ้มโค้ง) 3) ระเบียงสองชั้นเชื่อมระหว่างตึกแถวและบ้าน: ตง พื้น บันได (ไม้) เสา คาน กั้นสาด คาดฟ้า (ค.ส.ล.) ผนังก่ออิฐเต็มแผ่น ประตูบานเฟี้ยมยาวตลอดแนว ช่องลม(ระแนงไม้-บานเกล็ดไม้) -การใช้งานอดีต: ร้านขายสินค้าเบ็ดเตล็ด -การใช้งานปัจจุบัน: กั้นพื้นที่ภายในเป็นร้านขายของ/ร้านขายขนม -ปัญหา: ดัดแปลงด้านหน้าอาคารและต่อเติมด้านหลังจนเสียรูปลักษณะเดิม ชั้นบนขาดการดูแลรักษา
4.ตึกเจียเชียงฮวด 	-ตึกแถว 2 ชั้น 4 คูหา ชั้นล่างเป็นร้านค้า ชั้นบนเป็นส่วนพักอาศัยมีระเบียงด้านหลัง -เสา คาน ตง พื้น บันได โครงหลังคา (ไม้) ผนังก่ออิฐเต็มแผ่น หลังคาทรงจั่ว (แบบจีน) มุงสังกะสี ฉลุไม้เหนือประตู (รูปซุ้มโค้ง) แต่งลวดบัวปูนปั้นได้ชายคาและเสา ทำลายนูนได้หน้าต่าง กั้นสาด (สังกะสี) ค้ำยัน (เหล็กดัด) ตกแต่ง ครัว ค.ส.ล. เหมือนหน้าต่าง -การใช้งานอดีต: ร้านขายผ้าไหมและ絲綢 -การใช้งานปัจจุบัน: กั้นพื้นที่ภายในเป็นร้านขายเบเกอรี่/ร้านกาแฟ -เจ้าของมีแนวคิดอนุรักษ์จึงรักษาด้านหน้าอาคารให้คงรูปลักษณะเดิมตกแต่งภายในโดยใช้ โครงสร้างเดิม -ปัญหา: การติดตั้งคอยล์ร้อนเครื่องปรับอากาศบนผนังด้านหน้า บดบังความงามอาคารและ อาจส่งผลต่อการแตกร้าวของผนัง
ตึกสโตนีโคโลเนียล: โครงสร้าง ค.ส.ล. ผนังก่ออิฐเต็มแผ่น (สร้างช่วงปลาย ร.6 -ร.7)	
5.ตึกนายเชียว 	-ตึกแถว 2 ชั้น วางผังรูปตัวแอล เปิดพื้นที่โล่งด้านหลัง ชั้นล่างเป็นร้านค้า ชั้นบนเป็นส่วนพักอาศัย มีระเบียงด้านหลัง -เสา คาน กั้นสาด คาดฟ้า(ค.ส.ล.) ตง พื้น บันได (ไม้) ผนังก่ออิฐเต็มแผ่น ประตูบานเฟี้ยม-บานเปิดคู่ (ไม้) หน้าต่างบานเปิดคู่ (ทำบานเกล็ดกระทุ้งภายใน) ตกแต่งปูนปั้นรอบกั้นสาด คาน ขอบใต้หน้าต่าง ราวระเบียง (ลูกกรงปูน) ช่องลมไม้ (บานเกล็ด-ลายตาราง) และปูนปั้น แต่งซุ้มโค้ง ค.ส.ล.ตรงระเบียงหลัง -การใช้งานอดีต: เคยเป็นโรงแรมที่มีบาร์บนคาดฟ้า -การใช้งานปัจจุบัน: กั้นพื้นที่ภายในเป็นร้านขายของชำ ร้านนาฬิการ้านขายยา ซึ่งเป็นกิจการดั้งเดิม

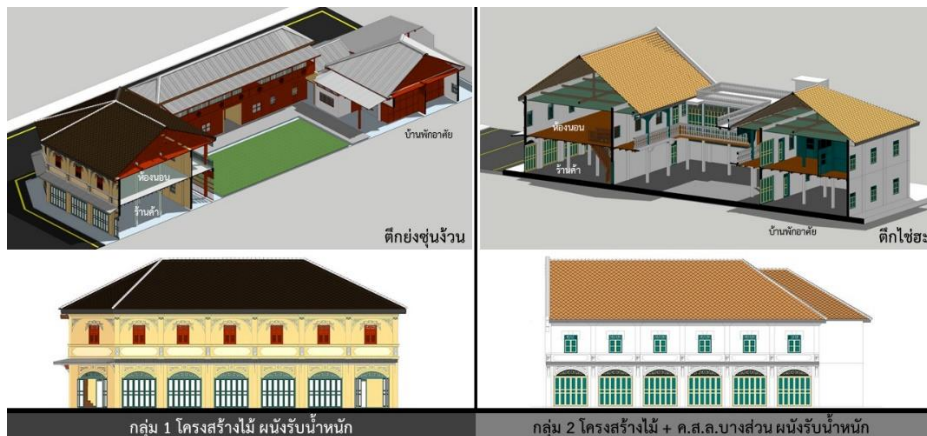
อาคารกรณีศึกษา	ข้อมูลอาคาร
	-เจ้าของมีแนวคิดอนุรักษ์จึงทาสีซ่อมแซมหน้าอาคาร (ได้รับรางวัลอาคารที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ประจำปี พ.ศ. 2561) -ปัญหา: การต่อเติมชั้น 3 ส่งผลให้เสียรูปลักษณ์เดิม
6. ร้าน wine selection 	-ตึกแถว 2 ชั้น 3 คูหา ชั้นล่างเป็นร้านค้า ชั้นบนเป็นส่วนพักอาศัย มีบันไดขึ้นระเบียงด้านหลัง -เสา คาน พื้น กั้นสาด ระเบียง(ค.ส.ล.) บันได โครงหลังคา(ไม้) ผนังก่ออิฐเต็มแผ่น หลังคาจั่ว (แบบจีน) มุงสังกะสี ประตูหน้าต่างบานเปิดคู่ ตกแต่งปูนปั้น(ราวระเบียง/กั้นสาด) ทำลูกกรงปูนตรงราวระเบียง ช่องลม (ปูน) ช่องแสงกระจก แต่งซุ้มโค้งระเบียงหลัง -การใช้งานอดีต: ร้านขายสินค้า -การใช้งานปัจจุบัน: กั้นพื้นที่ภายในเป็นร้านขายไวน์/ร้านอาหาร -คงลักษณะเดิมของอาคารไว้ค่อนข้างสมบูรณ์ เจ้าของมีแนวคิดอนุรักษ์จึงทาสีซ่อมแซมหน้าอาคาร ตกแต่งภายในเสริมบรรยากาศดีเก่า -ปัญหา: ชั้นบนถูกปล่อยร้างขาดการดูแล
7. ตึกตงอ่าว 	-วางผังแบบกลุ่มอาคารเปิดพื้นที่โล่งตรงกลาง มี 3 ส่วน ได้แก่ 1) ตึกแถว 3 ชั้น 5 คูหา: เสา คาน พื้น กั้นสาด ดาดฟ้า (ค.ส.ล.) ผนังก่ออิฐเต็มแผ่น ประตูหน้าต่างบานเปิดคู่ ช่องแสงกระจก ทำลูกกรงปูนตรงราวระเบียง 2) บ้าน 3 ชั้น: พื้น ตง โครงหลังคา บันได (ไม้) หลังคาทรงปั้นหยา(เดิมมุงกระเบื้องว่าว) ประตูหน้าต่างบานเปิดคู่ ทำซุ้มโค้งระเบียงหลัง ช่องแสงกระจก ช่องลมลูกกรง(ปูน) ครัว ค.ส.ล. เหนือหน้าต่าง 3) ระเบียงเชื่อมตึกแถวและบ้าน: เสา คาน พื้น (ค.ส.ล.) ทำลูกกรงและราวระเบียงด้วยปูน -การใช้งานอดีต: ร้านขายตะเกียง/น้ำมันก๊าด/เบียร์และบุหรี่ยี่ห้อนำเข้าจากต่างประเทศ -การใช้งานปัจจุบัน: ร้านขายลอตเตอรี่ -ตัวบ้านด้านหลังยังคงรูปลักษณ์เดิม เจ้าของมีแนวคิดอนุรักษ์จึงทาสีซ่อมแซมหน้าตึกแถว -ปัญหา: ติดป้ายบังหน้าตึกแถวบางส่วน
ตึกสไตลโมเดิร์น: โครงสร้าง ค.ส.ล. ผนังก่ออิฐครึ่งแผ่น (สร้างช่วงต้น ร. 9)	
8. ร้านจีนเชียงใหม่ 	-วางผังแบบกลุ่มอาคารเปิดพื้นที่โล่งตรงกลาง มี 3 ส่วน ได้แก่ 1) ตึกแถว 2 ชั้น 1 คูหา สไตลโมเดิร์น: เสา คาน กั้นสาด (ค.ส.ล.) ตง พื้น บันได โครงหลังคา(ไม้) ผนังภายนอกก่ออิฐครึ่งแผ่น ผนังภายในสร้างด้วยไม้ หลังคาทรงแหงน มุงสังกะสี ประตูบาน(เหล็ก ยัด) ช่องลม(เหล็กดัด/ไม้/อิฐบล็อก) ช่องแสงกระจก ราวบันไดทำลวดลายแบบจีน 2) บ้าน 2 ชั้น: เสา คาน พื้น ตง บันได โครงหลังคา(ไม้) ผนังก่ออิฐเต็มแผ่น หลังคาทรงปั้นหยา มุงสังกะสี ประตูบานเฟี้ยม ผนังซุ้มโค้งระเบียง ช่องลม(เหล็กดัด/ลายตาราง) ราวบันได/ราวระเบียง (ลูกกรงไม้) 3) บ้าน 2 ชั้น (ต่อเติมตรงกลาง): เสา คาน (ค.ส.ล.) พื้น ตง บันได โครงหลังคา (ไม้) ผนังก่ออิฐครึ่งแผ่น หลังคาทรงแหงน มุงสังกะสี ประตูบานเปิดเดี่ยว หน้าต่างและช่องแสงบานเกล็ดกระจก ราวระเบียง (ลูกกรงไม้) -การใช้งานอดีต: ร้านขายผ้าไหมซึ่งมีโรงทอผ้าด้านหลัง -การใช้งานปัจจุบัน: ปล่อยร้าง -อาคารทั้งหลังยังคงรูปลักษณ์เดิมไม่มีการต่อเติม

อาคารกรณีศึกษา	ข้อมูลอาคาร
	-ปัญหา: ขาดการดูแลมีสภาพทรุดโทรม
9.ตึกสุตกระบวนรบ 	-ตึกแถว 3 ชั้น 3 คูหา ชั้นล่างเป็นร้านค้า ชั้น 2-3 เป็นส่วนพักอาศัย -เสา คาน พื้น กั้นสาด ดาดฟ้า (ค.ส.ล.) บันได โครงหลังคา ผนังภายใน (ไม้) ผนังก่ออิฐครึ่งแผ่น ประตูร้าน (เหล็กยัด) ประตูห้องบานเปิดเดี่ยว(ไม้อัด) ช่องลมเหล็กดัด ช่องแสงกระจก ตกแต่งด้วยครีป-แผงกันแดด (ค.ส.ล.) เจาะรูกลมที่ผนังเหนือหน้าต่าง เขียนชื่ออาคารด้านบนด้วยปูนปั้น พื้นชั้น 2 เจาะช่องเพื่อลำเลียงวัสดุและสินค้า -การใช้งานอดีต: ร้านขายรถยนต์แห่งแรกของโคราช (ยี่ห้อฮิซุซุ) -การใช้งานปัจจุบัน: ปลอ่ยร้าง -อาคารทั้งหลังยังคงรูปแบบเดิมไม่มีการต่อเติม -ปัญหา: ขาดการดูแลมีสภาพทรุดโทรม

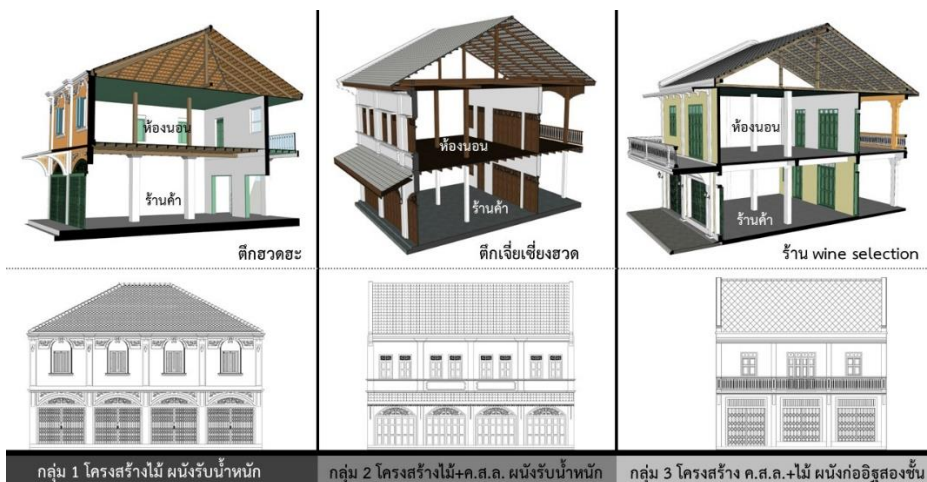
ตึกแถวภายในย่านมีการจัดวางพื้นที่ใช้สอยตามลำดับการเข้าถึงและความต้องการความเป็นส่วนตัว โดยวางร้านค้าไว้ด้านหน้าติดถนนซึ่งเป็นส่วนสาธารณะ ถัดไปเป็นพื้นที่เอนกประสงค์ซึ่งมีการวางบันไดเชื่อมต่อไปยังระเบียงชั้นบนก่อนที่จะเข้าไปยังห้องนอนซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนตัว ทั้งนี้ พบการวางผัง 2 ลักษณะ คือ 1) อาคารตึกแถวหลังเดียว กรณีที่เป็นตึกแถวสโตร์โคโลเนียลมักจะกำหนดให้ชั้นล่างส่วนหน้าเป็นร้านค้า ส่วนหลังเป็นโรงงักเล่น โดยทั่วไปวางบันไดไว้บริเวณนี้เพื่อเชื่อมต่อไปยังระเบียง ชั้นบนที่มีขนาดค่อนข้างกว้างเพื่อใช้สำหรับนั่งเล่นช่วงเย็นและเชื่อมต่อไปยังห้องนอนที่ไม่มีการกั้นแบ่งห้องด้านหลังอาคารเป็นลานโล่ง ส่วนตึกแถวสโตร์โคโลเนียลกำหนดให้ชั้นล่างเป็นร้านค้า ชั้นบนเป็นส่วนพักอาศัยเช่นกันแต่ไม่นิยมสร้างระเบียงด้านหลัง 2) การวางผังแบบกลุ่มอาคาร โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ตึกแถวอยู่ด้านหน้าซึ่งชั้นล่างเป็นร้านค้าชั้นบนเป็นส่วนพักอาศัย ถัดไปเป็นอาคารที่มีระเบียงล้อมรอบลานเปิดโล่งตรงกลาง ชั้นล่างเป็นพื้นที่เอนกประสงค์ชั้นบนเป็นทั้งนั่งเล่นพักผ่อน ส่วนด้านหลังเป็น บ้านพักอาศัย การเปิดลานโล่งตรงกลางนอกจากจะช่วยรับแสงและระบายอากาศแล้วยังเป็นการวางผัง ตามรูปแบบและคติชาวจีนโบราณที่เรียกว่า “ทิงแจ้” ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นท้องมังกรที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้อยู่อาศัยมีความเจริญรุ่งเรือง นอกจากนั้นยังพบลักษณะร่วมของการจัดวางองค์ประกอบด้านหน้าอาคารตึกแถว โดยเฉพาะการติดตั้งกันสาดหรือระเบียงยื่นออกมาคลุมทางเท้าหน้าร้านเพื่อกันแดดกันฝนแสดงให้เห็นถึงการออกแบบที่คำนึงถึงการใช้งานที่สัมพันธ์กับสภาพอากาศ

อาคารร้านค้าภายในย่านมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ร้านค้ายุคแรกเป็นอาคารไม้หรือตึกดิน ต่อมาความเจริญทางด้านวัสดุและเทคโนโลยีการก่อสร้างได้เข้ามามีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงและก่อให้เกิดความหลากหลายทางด้านรูปแบบสถาปัตยกรรม โดยสรุปแล้วการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ของอาคารร้านค้าภายในย่าน มี 2 ลักษณะ คือ 1) วัสดุและเทคโนโลยีการก่อสร้างส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปทรงองค์ประกอบและการตกแต่งอาคาร ซึ่งแต่เดิมเป็นเรือนแถวไม้เปลี่ยนมาเป็น ตึกแถวโครงสร้างไม้-ระบบผนังรับน้ำหนักและพัฒนาเป็นโครงสร้าง ค.ส.ล. การปรับเปลี่ยนเกิดขึ้น อย่างค่อยเป็นค่อยไปตามกระแสนิยมในแต่ละยุคสมัย โดยผสมผสานวัสดุและเทคโนโลยีเก่าและใหม่ เข้าด้วยกัน 2) รูปแบบตามสมัยนิยม ขึ้นอยู่กับทัศนคติที่มีต่ออาคารร้านค้า ซึ่งในยุคแรกนิยมสร้างเป็น เรือนแถวไม้ เมื่อตึกแถวสองชั้นได้รับความนิยมโดยเฉพาะในกลุ่มพ่อค้าที่มีฐานะทางสังคม คนในช่วงนั้นจึงมองตึกแถวเป็นอาคารชั้นนำที่แสดงให้เห็นถึงความทันสมัยทั้งรูปแบบวัสดุและเทคโนโลยีการก่อสร้าง ต่อมาเมื่อเกิดสภาวะฟืดเคืองทางเศรษฐกิจ จึงจำเป็นต้องก่อสร้างอาคารด้วยความประหยัดและเรียบง่ายตามสโตร์โคโลเนียลที่ได้รับความนิยมในช่วงนั้น ส่งผลให้เกิดทัศนคติต่อตึกแถวที่เปลี่ยนไป โดยไม่มองว่าเป็นอาคารชั้นนำแต่กลับมองว่าเป็นอาคารทั่วไปที่ทุกคนสามารถสร้างได้ ดังจะเห็นได้

จากการลดทอนรายละเอียดการตกแต่งด้านหน้าอาคารจากการประดับด้วยปูนปั้นและไม้ฉลุอย่าง วิจิตรบรรจงมาเป็นการตกแต่งด้วยลูกกรง บานเกล็ด และแผงกันแดดแนวตั้งแนวนอนแบบเรียบง่าย ดังนั้น ค่านิยมของชาวโคราชเปลี่ยนไปตามกระแสนิยมโดยมองความงามของอาคารแตกต่างกันไป ภายใต้บริบททางเศรษฐกิจสังคมอันส่งผลต่อวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ย่านการค้าเมืองเก่าแห่งนี้ที่มีการอยู่อาศัยและประกอบการค้าอย่างต่อเนื่องมากกว่า 300 ปี จึงมีความหลากหลายทางด้าน สถาปัตยกรรมซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของชาวโคราชในแต่ละยุคสมัย

ภาพที่ 3 ลักษณะสถาปัตยกรรมของตึกแถวสไตล์โคโลเนียลกลุ่มที่ 1 และ 2

ภาพที่ 4 เปรียบเทียบลักษณะสถาปัตยกรรมของตึกแถวสไตล์โคโลเนียลทั้ง 3 กลุ่ม

ภาพที่ 5 ตึกแถวสไตล์โคโลเนียลกลุ่มที่ 3 โครงสร้าง ค.ส.ล. ผสานกับโครงสร้างไม้ผืนงก่ออิฐเต็มแผ่น

ภาพที่ 6 ตึกแถวสไตล์โมเดิร์นและพื้นที่ใช้สอยภายใน

6. อภิปรายและสรุปผล

6.1 การประเมินคุณค่า: ตึกแถวในย่านการค้าเมืองเก่ามหาสารคามเป็นมรดกสถาปัตยกรรม หากประเมินคุณค่าตามแนวคิดการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมในเขตเมืองเก่าของปรานอม ต้นสุขานนท์ (2559) พบว่า ตึกเหล่านี้มีคุณค่าและความสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านประวัติศาสตร์และ ศิลปะวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นอาคารเก่าที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ โดยพบหลักฐานทางเอกสารและภาพถ่ายที่บ่งบอกให้ระลึกถึงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์นั้น ตึกแต่ละหลังเคยเป็นต้นกำเนิดของกิจการการค้าสำคัญของเมือง เช่น ศูนย์จำหน่ายรถยนต์ร้านจำหน่ายผ้าไหมและโรงแรม เป็นต้น จึงสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตในอดีต 2) ด้านสถาปัตยกรรม ซึ่งบ่งบอกยุคสมัยของตัวอาคารที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาการก่อสร้าง รวมถึงพัฒนาการด้านวัสดุและเทคโนโลยีที่แสดงออกมาทางรูปแบบและรายละเอียด อาคารบางหลังมีเทคนิคฝีมือการก่อสร้างลักษณะพิเศษที่หาได้ยากและเป็นอาคารหลังเดียวที่มีความสมบูรณ์ในอาคารชนิดนั้น 3) ด้านภูมิทัศน์ เนื่องจากอาคารตั้งอยู่ในเขตเมืองเก่าและเป็นย่านประวัติศาสตร์ จึงนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของภูมิทัศน์เมือง เมื่อรวมกันหลาย หลังย่อมเกิดเป็นกลุ่มอาคารที่มีคุณค่าเพิ่มขึ้นเป็นการให้คุณค่าของสถาปัตยกรรมที่มีต่อภูมิทัศน์ 4) ด้านการศึกษา อาคารเหล่านี้เหมาะสำหรับการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตในอดีต รวมถึงลักษณะเฉพาะด้านเทคโนโลยีการก่อสร้างที่เป็นตัวแทนของแต่ละยุคสมัย อาคารร้านค้าและความเป็นอยู่ของผู้คนในย่านเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจท่องเที่ยวในย่านประวัติศาสตร์เหมาะสำหรับกลุ่มที่ชื่นชอบการเรียนรู้ โดยการศึกษาและซึมซับ ความรู้สึกที่มีต่อเมืองนั้นผ่านการเดินชมเมืองที่สามารถหยุดชมสถานที่ต่าง ๆ ได้เอง

6.2 การวิเคราะห์ศักยภาพและปัญหา: ตึกแถวกรณีศึกษามีศักยภาพเพียงพอที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวย่านประวัติศาสตร์ ด้วยเหตุผลดังนี้คือ 1) การตั้งอยู่ในเขตเมืองเก่าและย่านประวัติศาสตร์ที่มีมรดกทางวัฒนธรรมหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย จีน ชีค ทั้งที่เป็นศาสนาคาร สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ พื้นที่ทางสังคมวัฒนธรรม โดยเฉพาะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีซึ่งเป็นจุดดึงดูด นักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชม จึงเป็นโอกาสที่น่าสนใจในการดึงดูดผู้คนให้เข้าไปท่องเที่ยวและทำกิจกรรม ภายในย่าน 2) อาคารหลายหลังยังคงรูปลักษณะเดิมซึ่งเจ้าของอาคารมีแนวคิดในการอนุรักษ์โดย ซ่อมแซมและทาสีเพื่อคงสภาพเดิมไว้ 3) อาคารร้านค้าแต่ละหลังมีประวัติการก่อตั้งกิจการที่ชัดเจน ดังปรากฏเป็นหลักฐานทั้งการบันทึกเป็นเอกสาร ภาพถ่าย อีกทั้งมีข้าวของเครื่องใช้ที่แสดงให้เห็นถึง วิถีชีวิตและการทำการค้าในอดีต สามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาสร้างเรื่องราวประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในย่านได้ 4) อาคารกรณีศึกษาแต่ละหลังอยู่ไม่ห่างกันมากและอยู่บนเส้นทางเชื่อมต่อกับศาสนาคารของแต่ละกลุ่มวัฒนธรรมและสถานที่สำคัญ

ทางประวัติศาสตร์ จึงสามารถพัฒนาเป็น เส้นทางท่องเที่ยวด้วยการเดินชมเมืองและวิถีชีวิต 5) อาคารร้านค้าหลายหลังยังประกอบกิจกรรม การค้าเดิมซึ่งส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศย่านการค้าแบบเก่าและมีอีกหลายหลังที่ปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้ สอยภายในใหม่เป็นร้านอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งจะช่วยให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการสัมผัสกลิ่นอายทางสถาปัตยกรรมดั้งเดิมและบรรยากาศเก่าของย่าน โดยสรุปแล้วตึกแถวภายในย่านเป็น สถาปัตยกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ที่สื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงมีศักยภาพเพียงพอในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ตึกแถวหลายหลังยังประสบ ปัญหาซึ่งส่งผลต่อการอนุรักษ์และพัฒนา ยกตัวอย่างเช่น อาคารบางหลังถูกลื้อร้างจึงมีสภาพทรุดโทรม เนื่องจากเจ้าของย้ายไปเปิดกิจการใหม่บริเวณชานเมืองซึ่งมีที่จอดรถมากกว่า เจ้าของอาคาร บางหลังไม่มีความรู้เรื่องการอนุรักษ์จึงดัดแปลงต่อเติมอาคารจนเสียรูปแบบเดิม ผู้ประกอบการบาง รายเป็นผู้เช่าพื้นที่ซึ่งไม่มีแนวคิดในการอนุรักษ์จึงดัดแปลงหน้าอาคารและไม่สงวนรักษาให้คงสภาพเดิม ส่งผลให้อาคารเกิดความเสียหาย เป็นต้น

6.3 แนวทางการอนุรักษ์ตึกแถว:ผลจากการประเมินคุณค่า การวิเคราะห์ศักยภาพและปัญหา ทำให้พบว่าการอนุรักษ์ตึกแถวเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นมรดกสถาปัตยกรรมที่สะท้อนให้เห็น ถึงเทคนิควิทยาการด้านการก่อสร้างรวมถึงวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวเมืองโคราชแต่ละยุคสมัย หากมีการอนุรักษ์อาคารเก่าเหล่านั้นให้คงอยู่จะช่วยให้เกิดบรรยากาศของชุมชนและสะท้อนอัตลักษณ์ ของเมือง ซึ่งสามารถพัฒนาต่อยอดและส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ตามกระแสนิยมในปัจจุบัน แนวทางการอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับตึกแถวในย่านมีดังนี้

1) การสร้างความตระหนักให้เห็นคุณค่าและรมรณคให้เกิการอนุรักษ์โดยส่งเสริมให้ เจ้าของอาคารหรือคนในพื้นที่ที่มีความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ความเป็นมาของตน ส่งผลให้เกิดการ มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและอนุรักษ์อาคารสถานที่ ควรจัดทำฐานข้อมูลประวัติศาตร์ท้องถิ่นใน รูปแบบเอกสาร ภาพถ่าย วิดีทัศน์และแบบสถาปัตยกรรม เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้ พร้อมทั้งเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างกระแสนิยมให้สาธารณชนได้มองเห็นคุณค่าความสำคัญ ทั้งนี้ การมอบรางวัลจากหน่วยงานด้านการอนุรักษ์ให้กับอาคารเก่าที่ทรงคุณค่าจะทำให้เจ้าของ อาคารเกิดความภาคภูมิใจและมองเห็นคุณค่าตามไปด้วยนำไปสู่การเปลี่ยนทัศนคติและเกิดแนวคิด การอนุรักษ์ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือ การสร้างความตระหนักให้เห็นคุณค่านี้ถือได้ว่าเป็นการอนุรักษ์ชนโนทัศน์ โดยการให้ความรู้แก่คนในชุมชน และส่งเสริมกิจกรรมปลูกจิตสำนึกเพื่อให้เข้าใจถึงคุณค่าของสถาปัตยกรรม ซึ่งจะทําให้คนใน ชุมชนมีแนวคิดอนุรักษ์ ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จที่ชัดเจนอันเกิดจากความร่วมมือกันระหว่างเจ้าของอาคารและหน่วยงานราชการท้องถิ่นในการซ่อมแซมบูรณะคือ “ตึกนายเขียว” ที่ได้รับรางวัลอาคารที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ประจำปี พ.ศ. 2561 จากสมาคมสถาปนิกสยามฯ ทําให้อาคารหลังนี้เป็นจุดเด่นที่ช่วยส่งเสริมบรรยากาศภายในย่าน โดยเฉพาะการจัดงานถนนคนเดินช่วง เทศกาลตรุษจีนของทุกปี

2) การให้ความรู้กับเจ้าของอาคารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ แม้ว่าเจ้าของอาคารหลายหลังจะมี แนวคิดในการอนุรักษ์โดยซ่อมแซมทาสีใหม่ แต่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสมกับสภาพอาคารเก่าจึงทําให้สีของอาคารบางหลังที่เคยซ่อมแซมไปเกิดการหลุดร่อน ดังนั้น หน่วยงาน ราชการและสถาบันการศึกษาควรศึกษาวิจัยและเผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาอาคารให้คง สภาพเดิม เช่น การใช้วัสดุที่เหมาะสมในการซ่อมแซมเพื่อให้เหมือนหรือกลมกลืนกับของเดิมมากที่สุด โดยพิจารณาถึงคุณสมบัติที่ไม่ทําให้เกิดการเร่งให้วัสดุเดิมเสื่อมสภาพ การเลือกใช้วัสดุและเทคโนโลยีที่เหมาะสม รวมถึงความชำนาญทางฝีมือช่างจึงเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนั้นควรให้ความรู้เกี่ยวกับการ ป้องกันความเสื่อมสภาพและควบคุมสภาพแวดล้อม เช่น การป้องกันอัคคีภัย การป้องกันความชื้น การรักษาอุณหภูมิและแสงสว่างให้เหมาะสม การรักษาความสะอาด การเสริมความมั่นคงโดยคานึงถึง การรักษากระบบและรูปทรงของโครงสร้างเดิม โดยตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ

3) การสร้างทางเลือกในการอนุรักษ์ปัจจุบันเจ้าของอาคารหรือผู้เช่าบางรายมองเห็นโอกาส ในการประกอบธุรกิจใหม่โดยดึงเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของตึกแถวเก่าผนวกกับการนำ ศักยภาพของความเป็นย่านการค้าประวัติศาสตร์มาเป็นจุดขายซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทําให้คุณค่า ทางประวัติศาสตร์และสุนทรียภาพถูกรักษาได้อย่างมีประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จากการ เปลี่ยนแปลงการใช้งานที่ตอบสนองความต้องการของคนเมืองและนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการ ปรับเปลี่ยนพื้นที่ตึกแถวภายในเป็นร้านอาหารและเครื่องดื่มหลากหลายลักษณะ เช่น ร้าน Faifo Oldtown Cafe and Floral ที่เน้นการคงรูปแบบเดิมของอาคารโดยปรับเปลี่ยนให้น้อยที่สุด เพื่อดึงลักษณะเด่นทางสถาปัตยกรรมและบรรยากาศภายในแบบเดิมมาเป็นจุดขาย อีกทั้งยังมีการจัดมุมถ่ายภาพและจัดกิจกรรมทุกช่วงเทศกาลตลอดทั้งปี ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีในการสร้างสรรคกิจกรรมใหม่ไปพร้อมกับการอนุรักษ์อาคาร

เก่า การปรับเปลี่ยนการใช้งานตึกแถวภายในย่านกำลังได้รับความนิยมกันอย่างมาก หากผู้ประกอบการไม่มีความรู้และแนวคิดในการอนุรักษ์อาจจะทำให้เกิดการ เปลี่ยนพื้นที่หรือดัดแปลงจนเสียรูปลักษณ์เดิม ส่งผลต่อการสร้างความเสียหายของอาคาร ดังนั้น จึงควรมีหน่วยงานให้คำปรึกษาหรือควบคุมดูแลการปรับเปลี่ยนอาคารดังกล่าว

4) การกำหนดนโยบายด้านการอนุรักษ์จากหน่วยงานราชการเป็นแนวทางที่จะช่วยสร้าง ความเป็นระเบียบสวยงาม ส่งเสริมอัตลักษณ์ความเป็นย่านการค้าเก่า ซึ่งการประกาศให้เมืองนครราชสีมาเป็นเขตพื้นที่เมืองเก่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 จะนำไปสู่ การออกกฎหมายเทศบัญญัติท้องถิ่น ควบคุมอาคารเพื่อกำหนดขนาดสัดส่วนความสูง การเลือกใช้วัสดุโทนสีที่สอดคล้องกับบริบท พื้นที่ รวมถึงการจัดระเบียบป้ายโฆษณา การสงวนรักษาสภาพอาคารเก่าเป็นการอนุรักษ์รูปแบบ ดังนั้น จึงควรศึกษารูปแบบสิ่งก่อสร้าง อย่างละเอียดและบันทึกเป็นหลักฐานก่อนการดัดแปลงต่อเติมเพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบดั้งเดิมและไม่ทำลายวัสดุเดิม (ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์ และนิตยา พัดเกาะ, 2553)

5) การส่งเสริมให้อาคารเก่าภายในย่านเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยนำเรื่องราวเกี่ยวกับอาคารและวิถีชีวิต ดั้งเดิมมาเป็นจุดขาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดทำสื่อความหมายบ้านและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ภายใต้โครงการจัดทำ แผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาย่านเมืองเก่านครราชสีมา (ศูนย์ศึกษาและพัฒนาโคราช มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา, 2562; 4-52) ยกตัวอย่างเช่น อาคารที่ถูกปรับเปลี่ยนการใช้งานเป็นร้านอาหารและเครื่องดื่ม ควรติดตั้งป้ายแสดงข้อมูล ประวัติและความสำคัญของอาคารภาพถ่ายเก่าของตึกหรือบรรยากาศในอดีตตกแต่งด้วยงานศิลปะ ติดตั้งแผนที่แสดงเส้นทางท่องเที่ยวภายในย่านและควรมีมุมถ่ายภาพซึ่งเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชื่นชอบสำหรับอาคารที่ไม่พร้อมเปิดให้เข้าชมภายในอาจจะ ติดป้ายแสดงประวัติอาคารภาพถ่ายเก่าหรือจัดมุมถ่ายภาพบริเวณด้านหน้าเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ความรู้และร่วมกิจกรรม หากมีการ พัฒนาพื้นที่อาคารร้านค้าตลอดทั้งย่านในลักษณะ ดังกล่าวแล้วจะทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวที่ต่อเนื่องกับศาสนา ศาสนาที่สำคัญทาง ประวัติศาสตร์และแหล่งเรียนรู้ภายในย่าน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างให้เกิดบรรยากาศการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายเพื่อบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และเผยแพร่วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ผ่านการนำ เรื่องราวถนนสายวัฒนธรรมซึ่งเป็นย่านการค้าเก่าที่เจริญรุ่งเรืองมาเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามควรพิจารณาการอนุรักษ์ ทั้งสถาปัตยกรรมชุมชนและเมืองควบคู่กันไปเพื่อคงอัตลักษณ์ของพื้นที่และสร้างบรรยากาศที่ดีในการท่องเที่ยว

ภาพที่ 7 ตึกนายเขียว (ซึ่งได้รับรางวัลอนุรักษ์) กับบรรยากาศงานถนนคนเดินช่วงตรุษจีน และการปรับปรุงตึกย่านจวนเป็นร้านกาแฟ ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในย่าน
ที่มา: Faifo Oldtown Cafe and Floral. (2566, 19 ตุลาคม).

ปัจจุบันสถานภาพการดำรงอยู่ของตึกแถวภายในย่านการค้าเมืองเก่านครราชสีมา มีหลายลักษณะ เช่น การถูกปล่อยร้าง การประกอบการค้าแต่ขาดการดูแลรักษาหรือมีการดัดแปลงต่อเติมจนเสียรูปลักษณ์ รวมถึงการปรับปรุงซ่อมแซมและเปลี่ยนแปลงการใช้งานให้สอดคล้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจยุคใหม่จากกลุ่มคนที่เห็นโอกาสในการพัฒนาไปพร้อมกับการอนุรักษ์ แม้ว่าย่านการค้าดังกล่าวจะประสบปัญหาที่เป็นภัยคุกคามต่อการดำรงอยู่ของอาคารเก่าอันทรงคุณค่าแต่ด้วยศักยภาพของความเป็นย่านการค้าประวัติศาสตร์ที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองเก่าโดยเฉพาะเป็นที่ตั้งของอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีซึ่งเป็นลานคนเมืองและจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวผนวกกับโอกาสที่เกิดขึ้นจากโครงการพัฒนา ระบบสาธารณูปโภค เช่น การนำสายไฟฟ้าลงใต้ดินที่ส่งเสริมให้เกิดความเป็นระเบียบ

เรียบร้อยและสร้างภูมิทัศน์ที่สวยงามภายในย่านมากขึ้น และการจัดกิจกรรมถนนคนเดินช่วงเทศกาลตรุษจีน ประกอบกับความความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรมของตึกแถวเก่าที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าหลายด้าน สิ่งเหล่านี้จะช่วยหนุนเสริมให้เกิดการฟื้นฟูและพัฒนา ย่านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ การอนุรักษ์อาคารเก่าภายในย่านเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่จะช่วยผลักดันให้เกิดความสำเร็จดังกล่าว จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จ

7. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่มอบทุนสนับสนุนการวิจัย ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาที่มอบทุนสนับสนุนการตีพิมพ์เผยแพร่

8. เอกสารอ้างอิง

- ชดา ร่มไทรย์. (2550). การใช้ลักษณะพื้นถิ่นบนอาคารตึกแถวในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่จากการรับรู้ของประชาชน. [วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เทศบาลนครนครราชสีมา. (2548). บันทึกเจ็ดสิบปีที่โคราช. (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักงาน.
- ไทยวัฒนาพานิช. (2541). นิราศหนองคาย ของ หลวงพัฒนพงศ์ภักดี (ทิม สุขยางค์). (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์ และนิตยา พัดเกาะ. (2553). รายงานการวิจัย การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณเมืองเก่าสกลนคร. สกลนคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- ปรานอม ต้นสุขนันท์. (2559). การอนุรักษ์ชุมชนเมือง. (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด, บจก. (2566). ประวัติปูนซิเมนต์. <http://drive.google.com/file/d/1HiTWiRh1Er73h>
- รังสิมา กุลพัฒน์, จิตรมณี ดีอุดมจันทร์ และมาริสา หิรัญติยะกุล. (2562). เมืองนครราชสีมา: การศึกษาเมืองเก่าผ่านประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานและมรดกทางสถาปัตยกรรม. วารสารหน้าจั่ว ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทย, 16(1), 62-101.
- วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง, สุจินดา พานิชกุล และปัทมา จันทรวีโรจน์. (2547). รายงานการวิจัย เส้นทางท่องเที่ยวสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา. (2542). ย้อนรอย ๑๐๐ ปี โคราชวานิช. (พิมพ์ครั้งที่ 1). พิฆเณร์ เพรส แอนด์ มีเดีย.
- Faifo Oldtown Cafe and Floral. (2566, 19 ตุลาคม). บรรยากาศของวันนี้. <https://www.facebook.com/faifooldtowncafe/photos/pb.100023091618413.-2207520000/402350421637241/?type=3>